

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

Збірник матеріалів XXII Міжнародної
науково-практичної конференції
Одеського національного
економічного університету

2024

25-26 квітня 2024 року

(м. КРАКІВ, ПОЛЬЩА)

(м. СВИШТОВ, БОЛГАРІЯ)

(м. МІТТВАЙДА, НІМЕЧЧИНА)

(м. ПРАГА, ЧЕХІЯ)

(м. ЯССИ, РУМУНІЯ)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ РИНКУ ТА
ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ НАН УКРАЇНИ
КРАКІВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ
ІМ. ДИМИТРА А. ЦЕНОВА
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК
ВИЩА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ
ЯСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. А.Й. КУЗИ

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ

**25-26 квітня
2024 року**

**Збірник матеріалів XXII Міжнародної
науково-практичної конференції
Одеського національного
економічного університету**

*Матеріали публікуються в авторській редакції
з незначною загальною правкою укладачів, відповідальність за зміст
та достовірність досліджень несуть автори.*

*Відповідальні за випуск, укладачі:
Батанова Т. В., Будна В. О.*

Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : зб. матеріалів XXII Міжнар. наук.-практ. конф. Одеського національного економічного університету, 25-26 квітня 2024 р. Одеса : ОНЕУ, 2024. 402 с.

Особливості розвитку економіки України протягом останніх років характеризуються процесом системної інституціональної трансформації. Відбуваються глибокі економічні зміни, активно формуються нові підходи до управління економікою, вдосконалюються ринкові методи господарювання, реалізуються євроінтеграційні процеси та здійснюються адаптація та зміни українського законодавства відповідно до нормативної бази ЄС.

Складність та суперечливість сучасних трансформаційних процесів, нагальність розв'язання цих та інших проблем обумовлює актуальність та прикладне значення їх усебічного вивчення та об'єктивної економіко-правової оцінки. Сучасні виклики для світової економіки, пов'язані з подоланням наслідків пандемії COVID-19, а також руйнівні наслідки для усіх сфер життєдіяльності України в умовах військової агресії з боку Російської Федерації, потребують переосмислення соціально-економічних процесів, які відбуваються, та прийняття адаптивних або, в деяких випадках, радикальних рішень в управлінні країною та захисту її міжнародно визнаних кордонів та національних інтересів.

Конференція покликана консолідувати науковців та фахівців навколо вирішення економічних проблем, які постають перед нашою країною у цих складних умовах.

Матеріали конференції орієнтовані на науковців, аспірантів та студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти, а також фахівців економічних підрозділів підприємств та організацій.

УДК 004:005.591.4:330.3(477)

Гудзь Тетяна Павлівна

*д. е. н., професор кафедри фінансів та банківської справи,
Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна)*

Настека Максим Владиславович

*аспірант кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії,
Полтавський університет економіки і торгівлі (Україна)*

ОСНОВНІ ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

JEL classification: A130; E600; O310

У запеклій боротьбі проти ворога Україна крок за кроком стверджується у трансформаційному тренді світового рівня – цифровізації. Наразі не виникає сумнівів щодо визнання цього глобального процесу у якості ключового чинника забезпечення росту валового внутрішнього продукту (ВВП) у найближчій перспективі розвитку світової та національних економік. За оцінками експертів у «діджиталізованих» країнах до 2030 року питома вага цифрового сегменту економіки у сукупному ВВП сягатиме до 60% [1]. Звичайно цифровізації будуть підлягати усі сфери суспільного життя, що прямо чи опосередковано вплине на економічне зростання.

Розглянемо ключові тренди цифрової трансформації економіки України.

Перший напрям – створення та накопичення баз даних, які в умовах цифрової економіки стають активом. Знаменитий вислів Вінстона Черчіля: «Хто володіє інформацією, той володіє світом», – стає абсолютною реальністю у цифровому суспільстві. Для руху України у цьому ключі необхідно: розробити на законодавчому рівні та впровадити на усіх щаблях структури економіки систему правил, норм, стандартів збору, класифікації, зберігання та використання баз даних; законодавчо закріпити новітні вимоги до забезпечення захисту інтелектуальної власності; усім суб'єктам – власникам баз даних – забезпечити належний рівень захисту даних та постійне вдосконалення систем кібербезпеки; громадянам здобувати та підвищувати свою компетентність у цифровому просторі, від якої залежить конкурентоспроможність на ринку праці майбутнього [1; 2].

Другий напрям – розвиток системи Інтернету речей, яка містить взаємопов'язані фізичні об'єкти, пристрої із вбудованими датчиками та сенсорами, програмними комплексами, що забезпечує їх взаємодію з локальними комп'ютерними та світовими мережами. На цьому шляху вітчизняному бізнесу та потенційним користувачам потрібно подолати необізнаність щодо переваг та цінностей технологій, що дозволить формувати попит на цифровому ринку речей. На жаль, війна забирає ресурси так необхідні для форсифікації науково-дослідних робіт особливо у частині створення інноваційного обладнання для усіх галузей економіки. Поодинокі проекти та індивідуальні стартапи не закривають нішу потреби для належного рівня цифрового розвитку України. Крім того, відчувається нестача фахівців та інженерів для цифрової сфери економіки, і сучасна освіта на сьогодні, на жаль, не сприяє виправленню цієї ситуації [3].

Третій напрям – створення нових цифрових продуктів, які мають цінність у цифровому світі, якісно нові властивості і, відповідно, формують конкурентні переваги на ринку цифрової економіки. Оцифрування дає змогу невеликим компаніям і проектним командам створювати нові продукти та швидко виводити їх на ринок нарівні з великими компаніями. Це вже обумовило переміщення «центрів інновацій» від великих компаній до малих стартапів. Інтернет-банкінг та інші цифрові додатки у телефонах українців стали нормою комфортного життя. Складніше вітчизняній промисловості трансформуватися у фарватері «Індустрії 4.0» через створення кібервиробництв, кіберсистем і кібермашин [4].

Для забезпечення зростаючого тренду окресленого напрямку в Україні необхідно розробляти та впроваджувати програми державно-приватного партнерства щодо створення і розвитку інфраструктури для підтримки та стимулювання бізнесу до використання цифрових інструментів та вироблення нових рішень, сприятливих для розвитку цифрового інноваційного підприємництва.

Четвертий напрям – поширення «sharing economy» через створення бізнес-моделей у руслі ідеології економіки спільного користування. Економіка спільного користування передбачає спільне проживання (колівінг), спільне використання офісів (коворкінг), автомобілів (каршерінг), гаджетів, одягу і навіть їжі (фудшерінг – це «порятунок» продуктів, призначених для викидання, в інтересах нужденних). Частиною цього тренду є хмарні технології. Бар'єрами для розвитку цього тренду в Україні є: фінансові обмеження для роботи українських підприємств на глобальному ринку, зокрема, в частині безперешкодного надходження коштів на рахунки, відкриті в Україні; а також наявність законодавчих перешкод для поширення ідеології спільної економіки на національному ринку. До прикладу, маємо відсутність технологічної нейтральності у сфері розподілу частотного ресурсу. Однак, стрімкий запуск комерційних інтернет-проектів, створення нових маркетплейсів, розширення ринків споживання української продукції, послуг та трудових ресурсів, комерційна глобалізація здатні створити умови для легкого старту нових бізнесів без великих капіталовкладень, звісно, за наявності креативного інтелектуального капіталу [1; 2].

П'ятий напрям – віртуалізація фізичних інфраструктурних ІТ-систем та перехід до сервісних моделей. Віртуалізація дозволяє значно зменшити стартову капіталомісткість на розгортання необхідної цифрової інфраструктури за рахунок використання хмарних технологій та програмно-визначеної архітектури. Цифровий сервіс передбачає можливість орендувати обчислювальні потужності та сервіси, виходячи з потреб конкретного бізнесу. Користувач цифрового сервісу отримує широкий доступ до необхідних інформаційних потужностей у затребуваний час на захищених технологічних платформах. Для розвитку української економіки у даному напрямі необхідно на законодавчому рівні врегулювати використання хмарних технологій в усіх секторах суспільного життя і подбати про забезпечення найвищого рівня їх безпеки [1].

Шостий напрям – використання штучного інтелекту, яке починає завойовувати свої перші ринки. Технологіями штучного інтелекту насьогодні є: машинне навчання (machine learning), комп'ютерний зір (computer vision), глибоке навчання (deep learning) та опрацювання природної мови (NLP). Поширення штучного інтелекту передбачає трансформацію суспільного життя від його зовнішніх організаційних форм до бізнес-процесів функціонування. Така масштабна та глибинна перебудова несе цілий спектр ризиків для звичного устрою життя суспільства. В Україні мала кількість фахівців, таких як AI-researchers та data scientists, щоб здійснювати експертизу штучного інтелекту. Крім того, брак фінансування в умовах війни позначається істотно на дослідних зразках штучного інтелекту. Розвиток блокчейну має забезпечити інформаційне і технологічне підґрунтя роботи штучного інтелекту. Наразі в Україні ще мала кількість та низька якість даних, що збираються, брак потужної ІТ-інфраструктури. І звичайно, виробництво на основі штучного інтелекту – це принципово нова організація усіх бізнес-процесів, що вимагає радикальних змін, а також значних інвестицій для них [2; 4].

Сьомий напрям – цифрові платформи як «бізнес, заснований на здійсненні створення цінностей шляхом взаємодії між зовнішніми виробниками і споживачами», – за словами Дж. Паркера у творі «Революція платформ». За змістом цифрові платформи є джерелом формування нової суспільно-значимої цінності через забезпечення зручної та ефективної комунікації між учасниками на основі мережевої моделі. За формою цифрові платформи виступають інфраструктурою для учасників взаємодій на встановлених інституційних «правилах гри». Інакше кажучи, вони є «цифровими регуляторними режимами» [1; 3].

Отже, цифрова трансформація передбачає перехід від лінійної до мережевої моделі створення цінності, яка своїми особливостями має: координацію чужих ресурсів, пріоритетність вдосконалення зовнішніх комунікацій між користувачами цифрових платформ, превалювання загальної цінності всієї цифрової екосистеми над цінністю для окремих споживачів. Процес цифрової трансформації економіки України на сьогодні стримують: розриви у твердій та м'якій інфраструктурах до 50% від необхідного рівня їх нарощення; висока питома вартість цифрових технологій для кінцевих споживачів, низька цифрова обізнаність населення. Утім, подолання цифрових розривів прямо пов'язане із визначенням місця та ролі української економіки у майбутньому глобальному світі.

Література

1. Міністерство цифрової трансформації України : сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2024).
2. Гудзь Т. П. Перспективи цифровізації економіки України. *Цифрова трансформація фінансового сектора економіки* : зб. тез доп. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 09-10 квітня 2020 р.). Одеса : ОНЕУ, 2020. С. 30–32.

3. Гудзь Т. П. Вплив цифровізації економіки на ринок праці в Україні за умов пандемії коронавірусу. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку соціально-трудових відносин в умовах цифрової економіки* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 9-10 вересня 2021 р.). Полтава : ПУЕТ, 2021. С. 35–37.

4. Гудзь Т. П. Фінансові аспекти роботизації промисловості України. *Розвиток фінансового ринку в Україні : загрози, проблеми та перспективи* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 27 жовтня 2021 р.). Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 105–106.

УДК 004.9:005.342 (043.2)

Єсіна Ольга Геннадіївна

*ст. викладач кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

JEL classification: L860; M200

Цифрова трансформація управління бізнес-процесами (англ. Business Process Management, BPM), є ключовим фактором для успішного розвитку бізнесу в сучасних умовах. Одним із важливих аспектів такої трансформації є удосконалення бізнес-процесів з метою забезпечення більш ефективної та оптимізованої роботи компаній. Цифрова трансформація дозволяє впроваджувати нові технології у бізнес-процеси, що сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємств. BPM – це не лише набір методів, але й цілісна система управління, яка охоплює стратегію, культуру, технології та фахівців. Важливість BPM зростає з кожним роком, оскільки компанії прагнуть бути на випередженні, впроваджуючи технології для підвищення ефективності та перспективності своєї організації. За даними дослідження аналітиків, світовий ринок управління бізнес-процесами (BPM) у 2020 році оцінювався в 8,8 млрд. доларів США. За прогнозами, ринок зростатиме зі зведеним річним темпом зростання (CAGR) на 10,5% у найближчі роки й досягне 14,4 млрд. доларів США до 2025 року [1].

Метою в управлінні бізнес-процесами є створення ефективної системи засобів, які забезпечують операційну діяльність компанії шляхом безперервного вдосконалення цих процесів [2]. Управління бізнес-процесами містить низку методів та підходів, спрямованих на аналіз, оптимізацію та контроль за процесами в організації. Один із найпоширеніших підходів – це методологія Business Process Reengineering (BPR), яка передбачає радикальне перетворення бізнес-процесів з метою підвищення ефективності та досягнення стратегічних цілей компанії. Інший підхід – Lean Management, спрямований на усунення зайвих витрат та оптимізацію робочих процесів. Моделювання бізнес-процесів (англ. Business process modeling, BPM) є ключовим етапом управління бізнес-процесами, оскільки воно дозволяє компаніям отримати розуміння процесів, виявити можливість для оптимізації та прогнозувати наслідки впровадження змін. Існує низка стандартів як для опису, так і для моделювання бізнес-процесів, серед яких можна відзначити:

- IDEF0 (Intergation DEFinition) – методологія опису бізнес-процесів, стандарт США.
- BPMN (Business Process Model Notation) – система умовних позначень (нотацій) для моделювання бізнес-процесів, створена консорціумом Object Management Group (OMG). Нотація BPMN допомагає системі будувати діаграми (за умови дотримання специфікації) в режимі реального часу, що уможливорює контролювати виконання завдань в реальному масштабі часу [2].
- DFD (Data Flow Diagram) – призначені для графічного представлення потоків даних. Дозволяють відобразити послідовність робіт, що виконуються по ходу процесу, і потоки інформації, що циркулюють між цими роботами.
- EPC (Event-driven Process Chain) – розширена модель ланцюжка процесів, керованих подіями. Розроблена в рамках методології Aris; розглядає входи та виходи кроків процесу як події, що дозволяє моделювати складні комплекси процесів.
- UML (Unified Modeling Language) – сімейство нотацій та методів моделювання, призначене переважно для опису вимог до інформаційних систем та ін.

У сучасному світі цифрова трансформація бізнесу стає ключовим фактором для успішної адаптації організацій до сучасного ділового середовища, підвищення своєї конкурентоспроможності.

Кошельок Г.В., Трикуліч П.П. <i>Сегментація клієнтів за допомогою аналітики на основі штучного інтелекту</i>	325
Літвінов О.С., Галашов Д.Ю. <i>Систематизація бізнес-моделей підприємства</i>	327
Літвінова В.О., Блігадир М.А. <i>Сутність виробничих запасів будівельного підприємства</i>	329
Літвінова В.О., Панекін Г.Г. <i>Значення управління грошовими потоками для малого бізнесу</i>	331
Лукінов С.С. <i>Проблеми та перспективи розвитку торговельних підприємств України в умовах військової агресії</i>	333
Онешко С.В. <i>Розвиток організаційно-економічного механізму управління високотехнологічними інтегрованими промисловими підприємствами</i>	335
Павлова О.А. <i>Вплив цифрової трансформації на сталий розвиток ІТ-підприємств</i>	337
Рєпін К.С. <i>Стійкий розвиток еко-підприємництва: концепції, пріоритети, перспективи</i>	339
Семенова В.Г., Гриб С.А. <i>Стратегічні напрями інноваційного розвитку підприємств в Україні</i>	341
Тіщенко І.В. <i>Особливості управління бізнес-процесами підприємств на сучасному етапі</i>	343
Федулова І.В. <i>Ідентифікація ризиків в системі управління персоналом на підприємстві</i>	344
Ширяєва Л.В. <i>Фінансовий моніторинг в системі управління підприємством</i>	346
Явтушок Д.В. <i>Сучасні проблеми економічної безпеки підприємства</i>	348

Секція 16. Цифрова трансформація економіки та бізнесу

Бахарєв С.А. <i>Управління логістикою в транспортно-експедиторських компаніях на основі Dashboard-візуалізаторів</i>	351
Вакула А.Ю. <i>Штучний інтелект у діяльності психолога</i>	353
Гаджун І.О. <i>Удосконалення цифрових трансформаційних процесів в управлінні розвитком регіону</i>	355
Гудзь Т.П., Настека М.В. <i>Основні тренди цифрової трансформації економіки України</i>	357
Єсіна О.Г. <i>Цифрова трансформація управління бізнес-процесами</i>	359
Заяць А.І., Буга О.Р. <i>Інструментарій дифузії клієнтської бази ІТ-компанії</i>	361
Корюгін А.В., Кузьменко У.В. <i>Безпека електронних транзакцій та захист від кіберзлочинності у сфері електронної комерції</i>	362
Міщенко В.І. <i>Формування організаційно-правових засад управління системами штучного інтелекту</i>	364
Орлик О.В. <i>Розвиток цифрових навичок населення України</i>	366
Семенова Л.Ю., Єцкова Д.Є. <i>Шляхи просування малого бізнесу в умовах цифровізації</i>	368

Електронне наукове видання

**НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ
НА МАКРО-, МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ**

Збірник матеріалів

XXII Міжнародної науково-практичної конференції

Одеського національного економічного університету

25-26 квітня 2024 року, м. Одеса

Збірник ухвалено до публікації в електронному форматі та рекомендовано до поширення в мережі Інтернет згідно з Рішенням Вченої ради Одеського національного економічного університету (Протокол № 8 від 25.06.2024 р.)
Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 46,8.